

1. *Lutraria magna* en z'n groefje.

Ronald Pouwer.

Uit het Nederlandse Kwartair zijn drie soorten van het genus *Lutraria* bekend, nl. *L. lutraria*, *L. angustior* en *L. magna*. De soorten worden door Van Urk (1980) en Janssen et.al. (1984) uitvoerig besproken. Over het algemeen kost de determinatie niet al te veel hoofdbrekens. De tophoek van de ligamentholte, de hoek tussen de cardinale tanden en het al dan niet samenvallen van de sinus met de mantellijn zijn de kenmerken die hierbij het belangrijkste zijn. In tabel 1 is een en ander op een rijtje gezet. In de meeste gevallen is *L. magna* meteen te herkennen aan het naar boven gebogen achtereind. Er komen echter regelmatig rechte exemplaren voor en allerlei vormen tussen krom en recht. Het onderscheid tussen *L. magna* en de andere twee soorten lijkt dan wat lastiger te worden, maar dat valt mee.

Eerst *L. lutraria*. Op grond van de hoek die de cardinale tanden met elkaar maken zijn zowel de linker als de rechter klep van *L. lutraria* makkelijk van die van *L. magna* te onderscheiden, zie tabel 1. Het bij *L. magna* wel en bij *L. lutraria* niet samenvallen van sinus en mantellijn is ook een heel duidelijk verschil, kortom het uit elkaar houden van deze twee soorten moet geen problemen opleveren.

En hoe zit het dan met *L. angustior*? Deze soort heeft, evenals *L. magna* een sinus die samenvalt met de mantellijn, met het verschil dat bij de eerste soort dit slechts over de helft van de sinuslengte het geval is en bij de tweede soort over de gehele sinuslengte. Een makkie.

Maar als de indrukzels van mantellijn en sinus nu eens niet goed te zien zijn, of als we een slotfragment in handen hebben, wat dan? Bij de linker-klep is het niet zo moeilijk. *L. angustior* heeft twee korte cardinale tanden die in een hoek van 90° of meer staan. Bij *L. magna* zijn de tanden lang en ze liggen tegen elkaar aan onder een hoek van 10-20°.

Bij de rechter klep treden wat problemen op. Weliswaar zijn de hoek tussen de cardinale tanden en de tophoek van de ligamentholte bij *L. angustior* iets groter dan bij *L. magna*, maar vaak valt het toch niet mee aan de hand van deze kenmerken de soorten uit elkaar te houden.

Bij al dat kijken en vergelijken valt dan soms opeens iets op, zo ook in dit geval. Het lijkt erop dat het onderscheid tussen *Lutraria magna* en de andere twee soorten te maken valt met behulp van een groefje in de ligamentholte van *L. magna*, zie figuur 1. Dit groefje is 1 à 1,5 mm breed en duidelijk zichtbaar. Alle kleppen van deze soort die ik gezien heb ver-

tonen dit kenmerk. Bij geen enkele klep van de andere twee soorten kon een vergelijkbaar groefje worden ontdekt. Misschien blijkt bij het bekijken van meer materiaal dat dit groefje niet uitsluitend bij *L. magna* voorkomt (hoe zit het met de andere fossiele soorten?), of dat het kenmerk niet bij alle kleppen van de soort aanwezig is. Kijkt u eens goed naar uw eigen materiaal en meldt uw bevindingen aan het redactie-adres.

Of het groefje een gevolg is van oplossing van de kalk, of dat het ook bij levende dieren al voorkomt is niet duidelijk. Gezien de onhebbelijke gewoonte van *L. magna* om gewoonlijk als niet verse, vaak zelfs versleten exemplaren aan te spoelen is het mij niet gelukt dit aan de hand van krakend vers, recent materiaal te controleren. Bij het enige doublet dat ik heb gezien (niet al te vers uitziend, in de collectie van de RGD) was het groefje in elk geval in beide kleppen duidelijk te zien.

Referenties:

Janssen, A.W., G.A. Peeters & L. van der Slik, 1984. De fossiele schelpen van de Nederlandse stranden en zeegaten, 2e serie, 8.

Basteria 48: 89-220, 2 figs, 41 pls, 1 tab.

Urk, R.M. van, 1980. Fossil and recent *Lutraria* (Mollusca, Bivalvia) in Europe, with descriptions of four new species.

Meded. Werkgr. Tert. Kwart. Geol. 17: 235-266, 2 figs, 2 pls, 1 tab.

Hoek tussen cardinale tanden linker klep

L. angustior : $\pm 90^\circ$

L. lutraria : $75-90^\circ$

L. magna : $10-20^\circ$

Lengte cardinale tanden linker klep.

L. angustior : $\frac{1}{2}$ afstand top - rand slotplaat

L. lutraria : idem

L. magna : even lang als afstand top - rand slotplaat

Hoek tussen cardinale tanden rechter klep.

L. angustior : $\pm 60^\circ$

L. lutraria : $70-90^\circ$

L. magna : $30-40^\circ$

Tophoek ligamentholte.

L. angustior : $\pm 60^\circ$

L. lutraria : $\pm 45^\circ$

L. magna : $40-50^\circ$

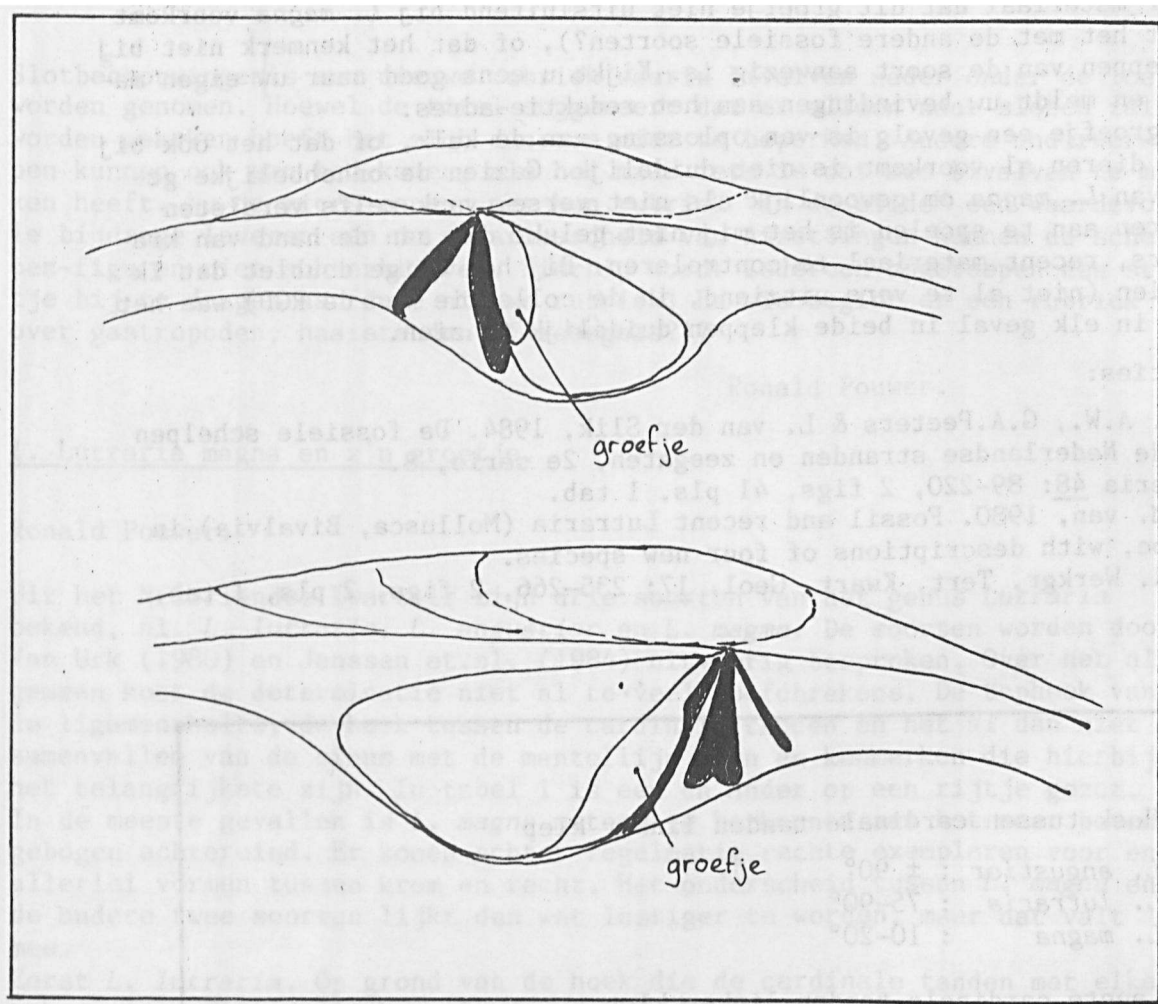
Sinus en mantellijn.

L. angustior : vallen voor $\frac{1}{3}$ - $\frac{1}{2}$ samen

L. lutraria : vallen niet samen

L. magna : vallen volledig samen

TABEL 1. Enkele van de belangrijkste determinatiekenmerken van de drie kwartaire *Lutraria* - soorten.

FIGUUR 1. Het slot van *Lutraria magna*

